

och professorssöner fick prova på. Här har författarna gjort en lovvärd sammanställning som måste ha orsakat stora tolkningsproblem.

Inledningsdelen slutar som den börjar med Uppsalabranden. Där får vi veta vad som sedan hände med *Campus Elysi* och de elva banden med illustrationer, det som nu kallas *Blomboken*.

Naturligtvis upptar den nytkomna boken till största delen växtplanscher. Urvalet bland *Blombokens* 4 250 planscher är föredömligt där originalitet, svensk hortikultur och inhemska avbildningar har satts i främsta rummet.

Det är svårt att välja favoriter bland alla de 1 400 avbildningarna men några intressanta kan nämnas. Tulpaner var ju ytterst värdefulla på 1600-talet och tydligen hade Rudbeck flera vackra former i odling. Kungsängsliljan som man antar hamnat på Kungsängen via jord från Rudbecks trädgård finns med och giftsallaten bland grönsakerna visar på medicinsk användning.

I liber (bok) IV samlas alla växter med flikiga blad där många alltså inte är nära släkt med varandra, till exempel nunneört och morot. Före Linné var det vanligt att växterna ordnades efter exempelvis deras bladform.

Bland giftiga växter och växter med hela blad finns många elegant avbildade växter som spikklubba, belladonna, tomat, gul taggvallmo och nordisk stormhatt.

Liber VI behandlar välluktande växter och där ingår många kryddväxter. En mastig rova liksom en blåklint och solros finns i liber VII och där finner man också Rudbeck den yngres dikt om Aloe. Liber VIII är en disparat grupp med klätterväxter, malvor, nävor och örter med tredelade blad. Vindruva, klematis, passionsblomma och indiankrasse finns också här, tillsammans med blåsippa.

Baljväxterna behandlas i en egen bok (liber IX) medan liber X–XII innehåller så skilda grupper som svampar, ormbunkar, olika träd, koraller och svampdjur.

Det är en beundransvärd insats som Karin Martinsson och Svengunnar Ryman gjort genom att ge oss möjlighet att ta del av detta länge bortglömda verk av lärdomsgiganten Olof Rudbeck d.ä. Äntligen – efter trehundra år – kan vi ta del av en stor del av *Blombokens* vackra illustrationer.

✿ ROLAND MOBERG

Blomboken: bilder ur Olof Rudbecks stora botaniska verk

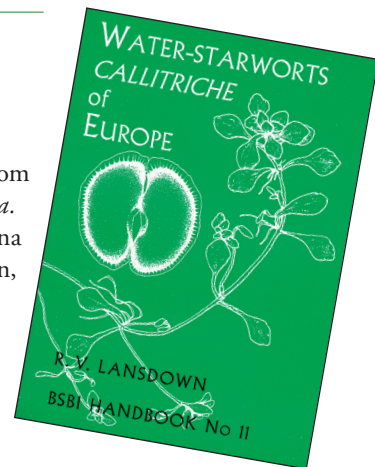
Karin Martinsson & Svengunnar Ryman 2008. Prisma, Stockholm. 447 sidor. ISBN 978-91-518-5104-4. Pris: ca 600 kr.

Brittisk handbok över europeiska länkar

SBF:s systerförening i Storbritannien, Botanical Society of the British Isles, ger sedan fyrtio år tillbaka ut en handboks-serie över företrädesvis svåra växtgrupper som maskrosor, viden och starrar. Nu har turen kommit till länkarna, släktet *Callitriche*, och handboken har fått omfatta inte bara de brittiska utan alla Europas 16 länkearter, några underarter och varieteter samt en hybrid. Taxonomin i handboken skiljer sig från den i *Flora Europaea* främst genom urskiljandet av ytterligare tre sydeuropeiska arter – *C. cribrosa*, *C. lenisulca* och *C. regis-jubae* – samt att *C. brutia* och *C.*

hamulata betraktas som varieteter av *C. brutia*. Alla de svenska arterna behandlas följaktligen, även om författaren Richard Lansdown bara tittat på ett begränsat material från Sverige, 24 kollektioner varav hälften sommarlänke *C. cophocarpa*.

I handboken ges två bestämningsnycklar: en fältnyckel som baseras på karaktärer som kan ses

med handlupp och en nyckel som kräver mikroskopering av materialet. Författaren påpekar dock att ingen av nycklarna ger helt säkra svar utan måste användas tillsammans med de fyliga artbeskrivningarna. Varje art presenteras med ett antal svartvita teckningar av habitus och detaljkaraktärer, ekologi och följearter, en utbredningskarta för de brittiska öarna och en för Europa.

En hel del av de artskiljande karaktärer som redovisas kräver tillgång till stereolupp eller mikroskop. Pollen-, fruktväggs- och hårkaraktärer måste studeras i hög förstoring och blad-, blom- och fruktkaraktärer mäts ofta i tiondels millimeter. Goda råd ges hur de olika karaktärerna bäst studeras, hur exemplar med frukter lättast hittas och hur de sedan ska behandlas inför mikroskoperingen. Jag lär mig ett nytt engelskt ord, det är *fiddly* (pillrigt) att hantera frukter och delfruktar av länke.

Av höstlänke urskiljer Richard Lansdown två underarter, *C. hermaphroditica* ssp. *hermaphroditica* och ssp. *macrocarpa*. Båda förekommer enligt författaren i Sverige. Underarten *macrocarpa* av höstlänke har tidigare behandlats som ett taxon av lägre rang, *C. autumnalis* f. *macrocarpa*. Författaren menar dock att de två underarterna skiljer sig tydligt åt på torkat material, den storfruktiga med frukter högre och bredare än 1,8 mm och den småfruktiga med frukter mindre än 1,7 mm.

Fullt så enkelt är det dock inte: när jag mätt igenom allt nordiskt material av höstlänke har jag inte funnit någon skarp gräns i fruktstorlek mellan de två. I Sverige förekommer dessutom ytterligare en småfruktig form av höstlänke, vanlig i Mälaren och norra Sverige, med avvikande fruktuppbyggnad. Denna form omnämns över huvudtaget inte av Lansdown, men gör att svenska botanister får svårt att skilja underarterna uteslutande på storlekskriteriet. Den enda ytterligare skiljande karaktär som Lansdown anför är anatomin i fruktens vingkant, vilken endast kan ses i mikroskop på snitade frukter. Det blir därför i praktiken svårt för vanliga kärllväxtflorister att skilja underarterna åt i Sverige.

Klolänke, tidigare *C. hamulata*, behandlas av Lansdown som en varietet av skaftlänke, *C. brutia* var. *hamulata*. Som särskiljande karaktärer anges fruktskaftets längd, pollenkornens ornamentering, formen på undervattensbladens spets och kromosomtalet. De enda säkra fältkaraktärerna uppges vara när skaftlänke har fruktskaft längre än 2 mm eller klolänke har tydligt utvidgade klor på undervattensbladen, annars skall de två varieteterna var omöjliga att skilja åt i fält. Jag känner mig långt ifrån övertygad om att sista ordet är sagt i frågan klolänke/skaftlänke och hoppas på en mer ingående studie av detta par.

Bland de länkearter som handboken tar upp finns också två introducerade arter, *C. deflexa* (ett fåtal fynd från Portugal och Azorerna) och *C. terrestris* (ett fynd från Frankrike), båda ursprungligen amerikanska arter. Den förstnämnda har jag en gång rapporterat i SBT 88: 299–301 (1994) från en handelsträdgård i Skåne. Richard Lansdown har dock i *Watsonia* 26: 105–120 (2006) omvärderat fyndet och beskriver den som en ny art för vetenskapen, *C. brevistyla*, känd endast genom detta enda fynd från Skåne. Dess naturliga ursprung är följaktligen okänt. Tyvärr tar inte Lansdown med *C. brevistyla* i handboken, det hade underlättat hanteringen av misstänkta nya fynd.

Har BSBI:s nya handbok gjort det lättare att bestämma svenska länkar? Lite, men för de flesta botanister är en framgångsrik länkebestämning fortfarande mer avhängig att bestämningen sker från fertilt material och, i knepigare fall, tillgången till stereolupp och mikroskop. Den som är intresserad av att lära sig mer om släktet eller behöver bestämma material från andra delar av Europa kan dock ha glädje av handboken.

✿ KARIN MARTINSSON

Water-starworts (Callitriche) of Europe

Richard V. Lansdown 2008.

BSBI handbook No. 11. 180 sidor.

ISBN 978-09-0115-836-9.

Pris: 13,50 GBP exkl. frakt från Summerfield Books, en engelsk internetbokhandel.